

בית שלישי
הרב מואיז נבון

~ ה' בונה ~

מדרש תנחומא (ורשא) פרשת כי תשא סימן יג

אמר הקדוש ברוך הוא בעולם הזה עשיתם משכן ומקדש שהיו בחומה ולעתיד אני אבנה את הבמ"ק ותהיה מוקפת בחומת אש שנאמר (זכריה ב) ואני אהיה לה נאם ה' חומת אש.

ילקוט שמעוני תורה פרשת משפטים רמז שמה

אמר הקדוש ברוך הוא אני הצתי אש בציון שנאמר "ויצא אש בציון" ואני עתיד לבנותה באש שנאמר "ואני אהיה לה נאם ה' חומת אש סביב לה ולכבוד אהיה בתוכה".

רש"י מסכת סוכה דף מא עמוד א

... מקדש העתיד שאנו מצפין בנוי ומשוכלל, הוא יגלה **ויבא משמים**, שנאמר (שמות טו) מְקַדֵּשׁ אֶדְנִי כוֹנְנֵנו יְדִיד.

תוספות מסכת סוכה דף מא עמוד א

על כרחיך צריך לחלק כמו שפירש בקונטרס דהני מילי בנין הבנוי בידי אדם אבל מקדש העתיד בנוי ומשוכלל יגלה **ויבא מן השמים** שנא' מקדש ה' כוננו ידך.

חידושי הריטב"א מסכת סוכה דף מא עמוד א

ואין לנו לפרש בזה אלא כמו שפרש"י שבנין בית המקדש לעתיד לבא ירד **בנוי מן השמים** כדכתיב מקדש ה' כוננו ידך.

רבינו בחיי, ספר כד הקמח פסח [ב]

ואמרו במדרש בית ראשון ובית שני שנעשו על ידי בשר ודם והם שלמה וכורש לפי שסופן ליחרב נקראו על שמו של בשר ודם שנא' (ישעיה כט) ציון היא עיר דוד וכתוב (ד"ה א י"א) קרית חנה דוד אבל הבית השלישי שעתידי להיות הבנין בנין שמים, ועתידי **להתקיים לעולם** לכך נקראת על שמו של הקדוש ברוך הוא שהוא חי וקיים לעולם שנאמר (ישעיה ס) וקראו לך עיר ה' ציון קדוש ישראל,

~ אדם בונה ~

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת מגילה פרק א

לכשיתעוררו הגליות שהן נתונות בצפון ויבואו **ויבנו** בית המקדש שהוא נתון בדרום...

ויקרא רבה (מרגליות) פרשת צו פרשה ט

לכשיתעוררו המלך המשיח שנתון בצפון יבוא **ויבנה** את בית המקדש שנתון בדרום, הה"ד העירותי מִצָּפוֹן וַיָּאֵת מִמִּזְרַח שְׁמֶשׁ (ישעיה מא, כה).

רמב"ם הלכות מלכים פרק יא

הלכה א - המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד ליושנה לממשלה הראשונה, **ובונה המקדש** ומקבץ נדחי ישראל, וחוזרין כל המשפטים בימיו כשהיו מקודם, מקריבין קרבנות, ועושין שמטין ויובלות ככל מצותה האמורה בתורה, ...

הלכה ד - ואם יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצוות כדוד אביו, כפי תורה שבכתב ושבעל פה, ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה, וילחם מלחמות ה', הרי זה בחזקת שהוא משיח, אם עשה והצליח ונצח כל האומות שסביביו **ובנה מקדש** במקומו וקבץ נדחי ישראל הרי זה משיח בודאי. ...

ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה כ - והמצוה העשרים היא שצונו לבנות בית עבודה. ... והוא אמרו יתעלה (ר"פ תרומי) **ועשו לי מקדש**. ולשון ספרי (ראה יב י - יא וסנה' כ ב) שלש מצוות נצטוו ישראל בשעת כניסתן לארץ למנות להם מלך (מ' קעג) ולבנות להם בית הבחירה ולהכריע זרעו שלעמלק (מ' קפח). הנה התבאר שבנין בית הבחירה מצוה בפני עצמה...

ספר מצוות גדול [ר' משה ב"ר יעקב, צרפת, 1200] עשין סימן קסג

בפרק כהן גדול (סנהדרין כ, ב) תניא שלש מצוות נצטוו ישראל בכניסתם לארץ, להעמיד להם מלך, ולהכרית זרעו של עמלק, ואחר שיניח להם המקום מכל אויביהם מסביב **לבנות בית הבחירה** שנאמר (דברים יב, י יא) ועברתם את הירדן וישבתם בארץ, ואחר כך, והיה המקום אשר יבחר ה' אלקיכם לשכן שמו שם שמה תביאו את כל אשר אני מצוה אתכם ...

ספר החינוך מצוה צה - מצות בנין בית הבחירה - לבנות בית לשם ה', ... וזו מן המצוות שאינן מוטלות על היחיד כי אם על הצבור כולן, כשיבנה הבית במהרה בימינו יתקיים מצות עשה.

~ השלמות ~

ישעיהו (ס:כב) - ... אָנִי יְקוֹק בְּעֵתָה אֲחִישְׁנָה :

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צח עמוד א

אמר רבי אלכסנדר: רבי יהושע בן לוי רמי, כתיב "בְּעֵתָה", וכתיב, "אֲחִישְׁנָה"! זכו - אֲחִישְׁנָה, לא זכו - בְּעֵתָה.

שו"ת מהר"ם שיק [הונגריה, 1807-1879] יורה דעה סימן ריג

ויותר נראה דזה [הענין של האם הקדש יבוא מהשמים או ממעשה אדם] עצמו תליא בבי קיצין הנ"ל דאם יהי קץ של "בעתו" יהי הכל כסדר וכמו"ש הרמב"ם בהלכות מלכים הנ"ל אבל אם יהי קץ של "אחישנה" אז יהא הכל במהירות ומהרה יבנה בית המקדש ביד"ש ויבוא משיח צדקינו...

קונטרס בנין בית המקדש, הרב חיים שרגא פייבל פראנק, רב ימין משה [1908-1973] – (פרפרזה)

אם נזכה - אנו נבנה את בית המקדש קודם בילאת המשיח, כתבנית בית ראשון ע"י דוד ושלמה ועזרא בבית שני. וכשיבוא משיח, הוא יעשה את התיקונים וההוספות הנחוצות בבנין הבית השלישי ע"פ התבנית שבספר יחזקאל. אם לא נזכה, ח"ו - תעשה מלאכתנו בידי הקב"ה, ובית המקדש ירד מהשמים בנוי ומשוכלל.

המהר"ל (יהושע ליב) דיסקין [1818-1898, פולין, ירושלים]

[על אף שבית המקדש השלישי ירד בנוי מהשמים, אפשר ללמוד מלשון התפילה במוסף שלוש רגלים] "וְהָרָאנוּ בְּבִנְיָנוּ וְשִׁמְחָנוּ בְּתִקּוּנוֹ": "לטובתם של ישראל, ישאיר הקב"ה איזה דברים קטנים לתקן, אשר בהתיקון הזאת יתכשר שיהא ראוי לעבודה, כגון חסרון דלתות, ונקרא עבור זאת על שם ישראל. והיינו וְהָרָאנוּ בְּבִנְיָנוּ וְשִׁמְחָנוּ בְּתִקּוּנוֹ, כי ע"י התיקון לבד תקויים המצוה של בנין בית הבחירה".

ערוך לנר [ר' אטלינגר, 1798-1871, גרמניה], מסכת סוכה דף מא עמוד א

בד"ה אי נמי. בנוי ומשוכלל הוא. אף שגם התוס' והריטב"א הסכימו לזה. לענ"ד דוחק הוא לפרש הגמרא כן מדקאמר "מהרה יבנה ביהמ"ק" ולפי דברי רש"י הל"ל "מהרה יגלה ביהמ"ק". וכן הלשון דאיבני דקאמר משמע בנין ממש וכן לקמן (נב ב) דקאמר מאן נינהו ד' חרשים ומני משיח ב"ד ומשיח בן יוסף בהדיהו ופ"י רש"י משיחים: שניהם אומנים לבנין ביהמ"ק ע"ש, ואם כבר בנוי ומשוכלל ירד למטה מאי אומנות שייך בזה וכן מה שנאמר במשנה תמיד (פ"ז מ"ג) ומה שאנו מתפללים בכל תפלותינו יה"ר שיבנה ביהמ"ק במהרה בימינו יהיו תפלות שוא כיון שכב נבנה הוא והי לנו להתפלל שיגלה ביהמ"ק במהרה. ולכן הי' נלענ"ד דודאי ביהמ"ק לעתיד לבא יבנה בננו ממש בידי אדם, ומה שנאמר "מקדש ד' כוננו ידיד" שנדרש בתנחומא שירד למטה הוא ביהמ"ק רוחני שיבא לתוך ביהמ"ק הנבנה גשמי כנשמה בתוך הגוף וכמו שירד במשכן ובבית המקדש האש של מעלה תוך האש של הדיוט שנבער בעצים וכן נראה במכילתא דדרש מפסוק מכוון לשבתך פעלת ד' שבית המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה ועל זה קאמר מקדש ד' כוננו ידיד שלעתיד לבא כשימלוד ד' לעולם ועד לעיני כל באי עולם ישכון למטה בתוך מקדש שכבר בנוי הוא ומכוון כנגד ביהמ"ק של מטה והיינו שירד למטה תוך המקדש שיבנה. ועיין בזוהר פ' וישב שמשמע שם כן אמנם כמו שלמטה בארץ אין נשמה בלא גוף כמו כן המקדש רוחני לא יקום בלא מקדש גשמי ולכן א"ש הלשון בנין ביהמ"ק שלעתיד ג"כ ומה שיש לומר ביישוב קושיות רש"י שאין בנין בלילה וב"י"ט כתבתי לקמן בתוס':

האדמו"ר מלובוויץ, שערי גאולה, חלק ב' מאמר כו

... ונקודת הביאור בזה היא, כי עיקר החידוש דבית השלישי הוא שיהיה בית נצחי, דלא כבית א' ובית ב', ולכן צריך להיות "בניינא דקוב"ה", ולא בניינא דבר נש שאין לו קיום. אבל לאידך, נצחיות המקדש צריך להיות גם כמו שהוא בגדרי המטה. ולכן קביעות נצחית זו היא ע"י מעשה בני אדם.

תפארת ישראל - בועז מסכת מידות פרק א

(א) ומה שנזכר כאן עניין השמירה בריש מסכת מדות שהיא רק ללמדינו תבנית כל חלקי הביהמ"ק בבניינו, ומה שייך לזה עניין השמירה, שהוא כעין עבודה שם. נ"ל דמשום דכל עיקר לימוד מסכת זו, הוא שנשמרו בלבינו תבנית ואופן בניינו, למען דעת באיזה אופן יבנה לעתיד, (ואם שיהיה בו איזה שנויים, כפי אשר יורינו ה' אז). וכן כתב הרמב"ם בהקדמה למסכת זו. ויש ראייה לדבריו מהכתוב ביחזקאל (מ"ג פ"א) דכתיב וישמרו את צורתו ואת כל חוקותיו ועשו אותו. ואף על גב דבניין שלעתיד יבנה בידי שמים מאליו, (כרש"י ר"ה ד"ל ע"א, ובסוכה דמ"א א', ובתוס' בסוכה שם ובשבועות דט"ו ב'). עכ"פ לרמב"ם הנ"ל שכתב שהלימוד ממסכת זו הוא למען ידעו איך יבנה (וכן כתב ג"כ רש"י עצמו ביחזקאל שם), ע"כ צ"ל דהך דתנחומא שהביא תוס' (שבועות דט"ו ב) דלעתיד יבנה המקדש בידי שמים, דברי אגדה היא ואין למדין ממנה (כירושלמי פ"ו דפיאה) אלא ר"ל שהקב"ה יסייעם בדרך נס שיבנהו.

תהלים קכז (א) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְשִׁלְמֹה אִם יִקְוֶה לֹא יִבְנֶה בֵּית שׁוֹא עֲמְלוֹ בּוֹנִיו בּוּ ...